

ВІД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Затверджено та взяте за основу
рішенням Урядової комісії з питань інформаційно-аналітичного забезпечення
діяльності органів виконавчої влади (Протокол № 7 від 06.10.2000 р.)

КОНЦЕПЦІЯ **реформування законодавства України у сфері суспільних інформаційних відносин**

Ця Концепція визначає стан правового забезпечення регулювання суспільних інформаційних відносин в Україні та стратегію (основні засади) реформи інформаційного законодавства при входженні її до інформаційного суспільства.

1. Об’єктивні умови необхідності законодавства у сфері суспільних інформаційних відносин та його реформи в Україні

Однією з відмінних, визначних ознак сучасного світового соціального прогресу є зростання значимості інформації в суспільних відносинах. Суспільні інформаційні відносини постійно розвиваються, особливо з удосконаленням техніки та технологій збору, обробки, зберігання та передачі інформації, по мірі опанування людством законами природи, зростання суспільного інтелекту за принципом “досконалість не має обмежень”. Зазначені процеси визначають інформаційне суспільство, сутність якого розкрита у 1993 році Комісією Європейського Союзу: “інформаційне суспільство – це суспільство, в якому діяльність людей здійснюється на основі використання послуг, що надаються за допомогою інформаційних технологій та технологій зв’язку”.

Не знаходиться поза цим процесом і Україна.

Після проголошення 24 серпня 1991 року державної незалежності України створюється національна система законів та підзаконних нормативних актів щодо правового регулювання соціальних відносин, визначною складовою яких є інформація. В суспільних інформаційних відносинах для упорядкування та врегулювання на державному рівні виникла потреба юридично визначитися в найбільш важливих правових нормах поведінки їх учасників, в тому числі й можливості запобігання та боротьби з правопорушеннями, які учиняються з використанням сучасних інформаційних технологій. В свою чергу, це зумовило необхідність відокремлення та фіксування в державному управлінні напрямку (інституції), що визначається як державне управління у галузі суспільних інформаційних відносин. Метою його є втілення в життя державної політики в умовах розвитку суспільних інформаційних відносин в Україні: методів і засобів створення інформаційних ресурсів, їх обігу, збирання, накопичення, систематизації, використання, зберігання та захисту. Важливим аспектом інформаційних відносин є забезпечення національної інформаційної безпеки як важливої складової національної безпеки.

2. Стан правового регулювання суспільних інформаційних відносин в Україні

Національне право України має значний масив нормативно-правових актів, які безпосередньо чи опосередковано регулюють суспільні інформаційні відносини.

Чинне законодавство з регулювання соціальних інформаційних відносин базується на таких системоутворюючих його нормативних актах: Конституція України, Закони України "Про інформацію", "Про мови", "Про державну таємницю", "Про науково-технічну інформацію", "Про телебачення і радіомовлення", "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні", "Про захист інформації в автоматизованих системах", "Про бібліотеки і бібліотечну спра-

ву”, “Про інформаційні агентства”, “Про зв’язок”, “Про національний архівний фонд і архівні установи”, “Про національну програму інформатизації”, “Про концепцію національної програми інформатизації”, “Про авторське право і суміжні права”, “Про обов’язковий примірник документів” та інші, які створюють певні умови для розвитку їх положень в системі підзаконних актів.

Разом з тим у правовому регулюванні суспільних інформаційних відносин в Україні існує ряд проблем, які потребують вирішення.

3. Проблеми правового регулювання суспільних інформаційних відносин в Україні

У сфері суспільних інформаційних відносин нормотворення в Україні здійснюється шляхом вирішення окремих проблем в окремих законах та підзаконних нормативних актах фрагментарно. В той же час значний масив норм щодо інформації розміщено в кодифікованому законодавстві, зокрема в цивільному, адміністративному, трудовому, кримінальному. Таким чином, в Україні сформувалася національна специфічна змішана доктрина права, яка поєднує в собі елементи англо-американської та європейської континентальної доктрини права. Серед недоліків законотворчої діяльності за існуючою доктриною в Україні визначаються такі:

Правотворчий процес нерідко здійснюється без узгодження з чинним законодавством, не враховується специфіка національної ментальності, правової культури систематизації права, які є основою правосвідомості населення, інші особливості соціального та державного життя.

Різні закони та підзаконні акти, що регулюють суспільні відносини, об’єктом яких є інформація, приймалися у різні часи без узгодження понятійного апарату, тому вони мають ряд термінів, які не є достатньо коректними, а отже, розуміються неоднозначно учасниками суспільних інформаційних відносин. Деякі категорії взагалі не мають чіткого визначення свого змісту, що призводить до їх неоднозначного застосування на практиці. Наприклад, “інформація” і “дані”, “таємна інформація” і “таємниця”, “документ” і “документована інформація”, “майно” і “власність”, “інтелектуальна власність”, “володіння”, “автоматизована система” тощо. Це, в свою чергу, породжує соціальні конфлікти (правопорушення) в інформаційних відносинах між їх учасниками та створює умови для уникнення від відповідальності правопорушників, що негативно впливає на формування високої культури правовідносин на рівні найкращих здобутків світової цивілізації.

Значна кількість юридичних норм, які регулюють суспільні інформаційні відносини, розпорошена по різних законах та підзаконних нормативних актах, що ускладнює їх пошук, аналіз та узгодження для практичного застосування.

Має місце розбіжність щодо розуміння структури системи законодавства в сфері інформаційних відносин та підходи до її формування. Нерідко в окремих законах в систему законодавства включають норми, виражені в підзаконних нормативних актах, що суперечить положенням Конституції України. Це викликає в практиці правозастосування колізію норм – ігнорування норм закону на користь норм підзаконного акту.

Нові юридичні норми в сфері суспільних інформаційних відносин нерідко не узгоджені з раніше прийнятими, що призводить до правового хаосу, падіння авторитету публічного права, нігілістичного ставлення суб’єктів суспільних відносин до законодавства.

Через неузгодженість правового регулювання у законодавстві щодо збору інформації на різних рівнях державного управління, зокрема персональних даних, різні органи державної влади примушують громадян надавати довідки з різних установ для отримання іншої довідки. Існує порочний принцип недовіри до документу, який був виданий іншою інстанцією, в результаті чого громадяни змушені витратити багато часу на ходіння по різним державним установам, щоб підтверджувати правомірність виданих їм раніше документів. Це повинно викоринюватися, у тому числі, правовими засобами, зокрема, на рівні законодавства.

Сукупність правових норм у сфері суспільних інформаційних відносин, визначених у законах і підзаконних актах, досягли за кількістю критичного стану (критичної маси), що зумовлює необхідність виділення їх в окрему галузь законодавства.

Зростає загроза особі, суспільству, державі від такого негативного явища як комп'ютерна злочинність – вчинення злочинів з використанням інформаційних технологій та технологій зв'язку.

Одним із шляхів подолання проблем правового регулювання суспільних інформаційних відносин є законодавча систематизація норм права.

4. Етапи систематизації інформаційного законодавства

Систематизація інформаційного законодавства передбачається в три етапи:

1. Інкорпорація законодавства – визначення ієрархічної системи та структури інформаційного законодавства на рівні правової доктрини.
2. Виділення в системі законодавства галузі та закріплення її легально у Зводі законів України як розділу – "Інформаційне законодавство".
3. Кодифікація – розробка і прийняття Верховною Радою України такого нормативного акту як Кодекс України про інформацію (далі – Кодекс).

У цьому Кодексі повинні бути зведені і систематизовано узгоджені між собою та іншим законодавством України її зобов'язаннями щодо інтеграції у світове співтовариство, в тому числі відповідно до Програми інтеграції України до Європейського Союзу (до її розділу 13 “Інформаційне суспільство”).

5. Наукове забезпечення систематизації інформаційного законодавства України

В Україні щодо систематизації законодавства склалися певні добрі національні традиції, дієвість яких перевірена часом. Ідея інкорпорації та кодифікації правових норм у сфері інформаційних відносин визначена та науково обґрунтована в дослідженнях вітчизняних науковців, має відповідні теоретичні напрацювання.

За умов розвитку інформатизації, система існуючих правових норм регулювання інформаційних відносин потребує моніторингу щодо їх дієвості і узгодження з новими соціальними відносинами, зокрема щодо виявлення проблем в цих відносинах з науковим обґрунтуванням їх вирішення. Це в першу чергу потрібно для упередження негативних соціальних наслідків.

В основу законодавчої інкорпорації покладаються відпрацьовані юридичною наукою і перевірені практикою норми чинного законодавства України.

При систематизації увага повинна звертатися на визначення структури, місця юридичних норм в системі правового регулювання. Необхідно чітко визначити суб'єкти і об'єкти інформаційних відносин, правила поведінки учасників, їх права та обов'язки.

5.1. Державна доктрина у сфері регулювання суспільних інформаційних відносин

На рівні державної доктрини визначається:

Інформаційне законодавство є галуззю законодавства, яке тісно пов'язане з іншими галузями законодавства України.

Інформаційне законодавство регулює суспільні правовідносини щодо інформації як форми виразу інших правовідносин: у засобах масової інформації, освіті, культурі, бібліотечній та архівній справі, науковій та науково-технічній діяльності, права інтелектуальної власності, інформатизації, інформаційно-аналітичному забезпеченні діяльності органів влади всіх рівнів соціального управління (представницької, виконавчої та судової), захисту інформації, інформаційної безпеки тощо.

Серед основних напрямків правового регулювання соціальних інформаційних відносин визначаються:

Визначення та правове закріплення провідних напрямів державної політики в галузі соціальних інформаційних відносин в умовах інформатизації.

Забезпечення умов для розвитку і захисту всіх форм власності на інформацію та інформаційні ресурси, права інтелектуальної власності.

Організація та управління створенням і розвитком загальнодержавних та регіональних систем і мереж інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів влади, забезпечення їх технічної та технологічної сумісності і взаємодії на основі державних стандартів в єдиному інформаційному просторі України, інтеграції його з європейським та світовим інформаційним простором.

Правове регулювання щодо створення реальних умов для якісного та ефективного забезпечення необхідною інформацією громадян, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних і приватних організацій, об'єднань на основі державних інформаційних ресурсів, сучасних інформаційних технологій.

Забезпечення співвідношення інтересів суб'єктів суспільних інформаційних відносин у сфері національної безпеки, її складової – інформаційної безпеки.

Забезпечення реалізації прав осіб (фізичних та їх об'єднань) на режим доступу до інформації, зокрема персональних даних – інформації про громадян та організації за умов інформатизації державних органів управління та суспільства в цілому.

Державно-правове сприяння формуванню ринку інформаційних ресурсів, послуг, інформаційних систем, технологій, з визначенням пріоритетів для вітчизняних виробників інформаційної продукції, засобів, технологій.

Державне стимулювання вдосконалення механізму залучення інвестицій, розробки і реалізації проектів Національної програми інформатизації та локальних програм інформатизації (установ, підприємств, організацій, всіх форм власності, міністерств та відомств, регіонів тощо).

Забезпечення правового режиму формування і використання національних інформаційних ресурсів, збору, обробки, систематизації, накопичення, зберігання, пошуку, поширення та надання споживачам інформації.

Правове регулювання щодо стимулювання створення і використання в Україні новітніх інформаційних технологій, засобів комунікації, зв'язку, розробка економічних механізмів для протидії відтоку висококваліфікованих спеціалістів у сфері інформатики за кордон, легалізації програмних продуктів (комп'ютерних програм, пакетів та систем комп'ютерних програм, автоматизованих (комп'ютерних) баз даних та знань).

Постійний моніторинг та визначення найбільш небезпечних загроз безпеці суспільним інформаційним відносинам, відповідне реагування на загрози, регулювання захисту інформації, в тому числі в автоматизованих (комп'ютерних) системах.

Створення реальних правових бар'єрів, механізмів їх реалізації для недопущення свавілля державними та недержавними структурами, посадовими особами щодо примушення подання їм громадянами інформації, яка існує в інших структурах. Утвердження принципу не тільки кримінальної, а й адміністративної та цивільно-правової презумпції невинності (невинності) громадянина щодо надання ним різним організаціям персональних даних: перевірка достовірності документу, встановлення юридичного факту та його документування повинні бути функцією органу (державного чи громадського), уповноваженого видати відповідний документ.

Регулювання суспільних інформаційних відносин між фізичними та юридичними особами, суспільством і державою через засоби масової інформації.

Визнання засобом масової інформації окремих регіональних, національних та глобальних комп'ютерних мереж, в тому числі таких як Інтернет (електронних газет та журналів, рекламних та інформаційних сторінок установ, організацій підприємств тощо) подібно до радіо і телебачення. Упорядкування на рівні законодавства інформаційних правовідносин, що виникають при використанні комп'ютерних мереж загального користування.

Розробка правової доктрини гармонізації національного інформаційного права України з міжнародним інформаційним правом. Розвиток теоретико-правової бази та практики правового регулювання суспільних інформаційних відносин в нашій країні потрібно здійснювати з урахуванням зарубіжного досвіду та міжнародного права. Особлива увага повинна звертатися на виявлення та дослідження недоліків, для уникання їх у правотворчій та правозастосовній діяльно-

сті, запобігання негативним для суспільства наслідкам інформатизації. Імплементация норм міжнародного права здійснюється з урахуванням вітчизняної доктрини права щодо поділу його на провідні галузі права: публічне і приватне; а також конституційне, адміністративне, цивільне, трудове і кримінальне право та міжгалузеві комплексні інститути права.

5.2. Принципи наукового забезпечення правотворчої діяльності

Провідними принципами наукового забезпечення правотворчої діяльності щодо систематизації в сфері соціальних інформаційних відносин є:

системний та комплексний підходи у вирішенні проблем правотворчості;

грунтовне фундаментальне та прикладне теоретичне обґрунтування новацій (понять, категорій тощо);

демократизм – залучення широкого кола вітчизняних фахівців до обговорення проблем інформаційного законодавства;

недопустимість необґрунтованого копіювання зарубіжного досвіду;

повага та гуманне ставлення до людини, її честі, гідності, репутації;

презумпція невинності (невинності) людини, громадянина, приватної особи.

Фахівці, які залучаються до систематизації інформаційного законодавства, повинні володіти знаннями в галузі права та інформатики, теорії та практики.

5.3. Методологічні підходи систематизації інформаційного законодавства України

Правотворення повинно базуватися на основі методології системного і комплексного підходів – теорії формування комплексних ієрархічних гіперсистем інформаційного законодавства: розвиток Конституційних норм знаходить вираз у системоутворюючих законодавчих актах, які регулюють суспільні інформаційні відносини в Україні. Системоутворюючим законодавчим актом повинен стати прийнятий Верховною Радою України “Кодекс про інформацію” в якому будуть розвиватися визначені в Конституції України положення про суспільні інформаційні правовідносини.

Систематизація інформаційного законодавства повинна вирішити наступні завдання-цілі:

розвивати норми і принципи правового регулювання суспільних відносин, що визначені в Конституції України;

враховувати ратифіковані Україною нормативні акти міжнародного права (міждержавні угоди, конвенції);

легалізувати позитивні звичаї в сфері інформаційних відносин та норми суспільної моралі, загальнолюдські цінності, визначені Організацією Об’єднаних Націй в Декларації прав людини та інших загальноприйнятих міждержавних нормативних актах.

2. Методологічною базою правотворення інформаційного законодавства України є юридична доктрина щодо умовного поділу права на галузі за такою принциповою моделлю: основа - конституційне право; його положення знаходять паралельний розвиток (відповідно до методів правового регулювання і захисту прав) в адміністративному, цивільному, трудовому та кримінальному праві, інших підсистемах національного права України, в нормах яких інформація виступає як опосередкований, додатковий (факультативний) предмет регулювання суспільних відносин.

3. Домінуючою в методології систематизації суспільних інформаційних відносин в Україні є доктрина сучасного вітчизняного конституційного права (основа – Конституція України) та прогресивних здобутків міжнародного права щодо верховенства прав людини.

4. Доктринальне визнається багато об’єктність юридичних норм, законодавства в юридичній кваліфікації суспільних інформаційних відносин.

5. Систематизація інформаційного законодавства повинна проводитися методом агрегації: удосконалення окремих правових норм чи створення нових міжгалузевих правових інститутів повинно не порушувати цілісність та призначення інформаційного законодавства, а удоскона-

лювати його дієвість в цілому, створювати нову системну якість, яка не притаманна окремим його складовим.

6. Напрямки, підцілі, завдання систематизації інформаційного законодавства повинні чітко формуватися відповідно до теорії системи підцілей (“дерева цілей”).

5.4. Мета систематизації інформаційного законодавства України

Метою систематизації інформаційного законодавства України є створення чіткої структури правового регулювання суспільних відносин між їх суб'єктами щодо інформації, забезпечення співвідношення потреб та інтересів людини, соціальних спільнот та держави.

Інше визнається підцілями, функціями, напрямками, окремими завданнями регулювання в сфері інформаційних суспільних відносин.

6. Провідні функції та завдання систематизації інформаційного законодавства України

6.1. Провідні функції

Провідними функціями систематизації інформаційного законодавства України є:

регулятивна – визначення зобов'язань, прав та обов'язків суб'єктів, регулювання суспільних інформаційних відносин;

нормативна – визначення норм, правил поведінки суб'єктів інформаційних відносин;

охоронна – визначення гарантій та меж правомірної поведінки, форм та умов, за якими діяння утворюють правопорушення (делікти) та відповідальності за них відповідно до норм цивільного, адміністративного, трудового, кримінального законодавства;

інтегративна – системне поєднання комплексу визначених юридичних норм, які регулюють інформаційні відносини в Україні; поєднуюча ланка між провідними традиційними галузями права (конституційним, цивільним, адміністративним, трудовим та кримінальним) щодо застосування їх методів та принципів із захисту прав в сфері інформаційних відносин;

комунікативна – зазначення в окремих статтях посилань на наявні законодавчі акти, створення підсистем різних міжгалузевих інститутів права, в яких інформація виступає як форма виразу правовідносин.

6.2. Провідні завдання

Провідні завдання систематизації інформаційного законодавства:

визначення консенсусу (згоди) в суспільних стосунках, узгодженості розуміння та застосування юридичних норм, правомірної поведінки учасників інформаційних відносин;

забезпечення інформаційного суверенітету, незалежності України у міжнародних стосунках;

забезпечення інформаційної безпеки громадян, їх об'єднань, суспільства та держави як складових національної безпеки України;

визначення правомірної поведінки учасників інформаційних відносин в Україні;

захист інформації від витоку, несанкціонованого доступу, знищення, підробки, модифікації, перекручення незалежно від технологій обробки.

7. Вихідні положення структури інформаційного законодавства України

Відповідно до традицій систематизації законодавства України система інформаційного законодавства України на рівні Кодексу має складатися з двох частин:

Частина I. Загальна частина (Загальні положення);

Частина II. Особлива частина (Особливості регулювання інформаційних відносин щодо галузей (сфер) суспільної діяльності).

Кожна з частин поділяється на розділи, розділи, при необхідності, на глави, які складаються з окремих статей.

Структура статті складається з чіткого формулювання диспозиції суспільних правовідносин між їх суб'єктами. В статтях, в яких визначаються правопорушення, повинно бути обов'язкове посилання на вид відповідальності: відповідно до Цивільного кодексу, Кодексу Законів про працю, Кодексу про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу.

Модельні зразки:

"...покарання за це правопорушення настає у відповідності зі статтею... Кодексу про адміністративні правопорушення України",

"...відповідальність настає у порядку, визначеному статтями... Кримінального Кодексу України",

"...матеріальна відповідальність настає у порядку, визначеному Цивільним кодексом України",

"...відповідальність настає відповідно до Кодексу законів про працю".

У Цивільному кодексі, Кодексі Законів про працю, Кодексі про адміністративні правопорушення, Кримінальному кодексі створюються відповідні розділи чи глави щодо питань регулювання та відповідальності за правопорушення суспільних інформаційних відносин з посиланням на норми інформаційного законодавства України.

8. Основні положення змісту інформаційного законодавства України

Частина I. Загальні положення. Ця частина включає основні засади інформаційного законодавства: завдання; сферу дії; визначення основних понять; визначення системи правового регулювання інформаційних відносин (законодавство та підзаконні акти, їх чітка ієрархія); мову інформаційних відносин; зміст (сутність) інформаційних відносин; основні принципи інформаційних відносин; державну політику в сфері інформаційних відносин та інформатизації; суб'єкти (учасники) інформаційних відносин; об'єкти інформаційних відносин (предмет правового регулювання); інформаційну діяльність та її види; основні положення щодо зобов'язань в інформаційних відносинах.

Окремі розділи складають комплекс правових норм:

дія та застосування норм міжнародного права;

система способів захисту прав в інформаційних відносинах (вона складається з наступних глав: глави про інкорпорацію визначених в Конституції України способів самозахисту, в тому числі через громадські об'єднання; глави про способи захисту в адміністративно-правовому порядку; глави щодо кримінально-правового порядку захисту інформаційних відносин; глави щодо захисту через прокуратуру та уповноваженого з прав людини при Верховній Раді України; глави про судовий захист в цивільно-правовому порядку; глави щодо способів і порядку звернення за захистом прав суб'єктів суспільних відносин у міжнародні організації та суди).

Частина II. В особливій частині визначаються урегульовані на рівні законодавства підсистеми (сфери) інформаційних відносин із зазначенням їх системоутворюючих законів, зокрема:

державна таємниця;

науково-технічна інформація;

телебачення і радіомовлення;

засоби масової інформації (друковані, преса, електронні);

суспільні відносини щодо автоматизованих інформаційних систем;

бібліотеки і бібліотечна діяльність;

архіви та архівна діяльність;

інформаційні агентства;

зв'язок, комунікаційні системи;

інформатизація та національна програма інформатизації;
державна статистика тощо.

В разі визначення нових сфер регулювання інформаційних відносин (методом агрегації) вводяться нові розділи чи глави. Зокрема, такими можуть бути наступні:

захист персональних даних (інформації про особу, особистої інформації);

забезпечення інформаційної безпеки суспільства і держави, регламентація основоположних заходів захисту інформації (організаційно-правових, організаційно-управлінських, організаційно-технічних, програмно-математичних);

захист професійної таємниці;

міжнародні інформаційні відносини із застосуванням електронно-цифрових телекомунікацій тощо.

Основні організаційні засади щодо систематизації

Відповідно до законодавства України, здійснення заходів щодо систематизації інформаційного законодавства покладається на визначені Верховною Радою України її Комітети.

За участю Президента України, Кабінету Міністрів України, Національної академії наук України, Академії правових наук України, провідних наукових закладів України формується робоча група вітчизняних фахівців у галузі інформатики, інших суспільних інформаційних відносин та права (науковців і практиків) для наукового обґрунтування та розробки законодавчих актів у сфері суспільних інформаційних відносин та кодифікації їх норм.

Кабінет Міністрів України формує провідний міжгалузевий орган центральної виконавчої влади (міжвідомчу урядову комісію), який буде відповідальним за організацію та забезпечення створення проектів законодавчих актів та кодифікації інформаційного законодавства.

Визначений Кабінетом Міністрів України орган центральної виконавчої влади безпосередньо створює умови та забезпечує діяльність робочої групи щодо систематизації інформаційного законодавства України.

Інші заінтересовані міністерства та відомства вносять свої пропозиції до організації робочої групи, у межах своїх можливостей та компетенції сприяють її діяльності.

Проекти нормативних актів попередньо розглядаються на спільних засіданнях Консультативної ради з питань інформатизації при Верховній Раді України, Урядової комісії з питань інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів виконавчої влади, інших урядових органів і представників відповідних структур міністерств, відомств та ін.

Проекти нормативних актів виносяться на обговорення громадськості через засоби масової інформації (пресу, радіо, телебачення тощо).

Пропозиції щодо удосконалення окремих положень проектів нормативних актів адресуються до створеної робочої групи.

Для урахування думок авторів пропозицій, їх обґрунтування організуються та проводяться наукові конференції, семінари тощо.

Після розгляду пропозицій та доопрацювання, проекти нормативних актів надсилаються на розгляд Верховній Раді України у порядку, визначеному для проходження законопроектів.

Розробки нових законів та підзаконних нормативних актів у сфері суспільних інформаційних відносин можуть поєднуватися з розробкою проекту Кодексу про інформацію.

Фінансове забезпечення роботи щодо систематизації

Фінансове забезпечення роботи щодо систематизації інформаційного законодавства України здійснюється відповідно до Національної Програми завдань і проектів з інформатизації та інших Програм, в яких визначені проблеми суспільних інформаційних правовідносин, права інтелектуальної власності та інформаційної безпеки України.

Заінтересовані органи державної влади, міністерства та відомства здійснюють додаткове фінансування та матеріальне забезпечення функціонування робочої групи щодо систематизації інформаційного законодавства.

3. Фінансову підтримку робочій групі також можуть надавати недержавні організації, громадські фонди, благодійні організації.

~~~~~ * * * ~~~~~

**РЕКОМЕНДАЦІЇ Ради Європи № R (99)5
від 23 лютого 1999 року**

**“ПРО ЗАХИСТ ОСІБ У ЗВ’ЯЗКУ З ОБРОБКОЮ ДАНИХ
У ІНФОРМАЦІЙНИХ МАГІСТРАЛЯХ”**

Комітет міністрів Ради Європи згідно зі статтею 15(b) Статуту Ради Європи –
Зважаючи на те, що завдання Ради Європи полягає у досягненні більшої єдності її держав-
членів,

Враховуючи розвиток технологій та засобів передачі даних й інтерактивних послуг,

Розуміючи, що такий розвиток вплине на діяльність суспільства в цілому і на взаємини
між людьми, зокрема, надаючи розширені можливості передачі й обміну інформацією на національному і міжнародному рівнях,

Усвідомлюючи переваги, що отримають користувачі нових технологій,

Враховуючи, однак, те, що технологічний розвиток і широке розповсюдження збору та
обробки персональних даних на інформаційних магістралях тягне за собою небезпеку пору-
шення недоторканності приватного життя особистості,

Беручи до уваги те, що технологічний розвиток також створює можливість внести вклад у
дотримання прав людини та основоположних свобод і, особливо, права особи на недоторкан-
ність приватного життя при обробці персональних даних,

Усвідомлюючи необхідність розвитку методів, що забезпечують анонімність суб'єктів даних
і конфіденційність інформації, яка циркулює на інформаційних магістралях, при дотриманні прав
та свобод інших особистостей і цінностей демократичного суспільства,

Усвідомлюючи, що передача інформації, за допомогою використання нових інформацій-
них технологій, не повинна порушувати права людини та основоположні свободи, зокрема пра-
ва на недоторканність приватного життя і таємницю листування, як це гарантовано статтею 8
Європейської Конвенції про права людини,

Усвідомлюючи, що збір, обробка, а особливо передача персональних даних з викорис-
танням нових інформаційних технологій по інформаційних магістралях регулюються згідно з
положеннями Конвенції РЄ № 108 “Про захист осіб у зв’язку з автоматизованою обробкою пер-
сональних даних” (Страсбург, 1981 р.), Рекомендацій № R (90)19 “Про захист персональних да-
них, що використовуються при платежах та інших суміжних операціях”, Рекомендацій № R
(91)10 “Про передачу третім особам персональних даних, що знаходяться в розпорядженні ор-
гані влади” і Рекомендацій № R (95)4 “Про захист персональних даних у сфері телефонії”,

Враховуючи те, що варто інформувати користувачів і постачальників послуг Інтернет про ос-
новні положення Конвенції РЄ № 108 від 28.01.1981 р. при зборі та обробці персональних даних,

Р е к о м е н д у є урядам держав-членів Ради Європи широко розповсюдити Додаток до
даних рекомендацій, особливо серед користувачів та постачальників послуг Інтернет, а також
для всіх органів, відповідальних за нагляд та забезпечення захисту даних.

Додаток

У даному документі викладені принципи забезпечення недоторканності приватного життя
для користувачів і постачальників послуг Інтернет. Ці принципи можуть бути враховані в коде-
ксах поведінки.

Користувачі повинні бути інформовані про обов'язки постачальників послуг Інтернет, і на-
впаки. Тому доцільно, щоб користувачі і постачальники послуг ознайомились з цим докумен-
том, хоча для полегшення використання він поділений на декілька частин. Вас може стосува-
тись одна або більше частин даних Рекомендацій.

Використання Інтернет покладає відповідальність на всі ваші дії і створює небезпеку для недоторканності приватного життя. Важливо поводити себе так, щоб забезпечити власний захист і підтримувати нормальні відносини з іншими. Даний документ пропонує деякі практичні методи забезпечення недоторканності приватного життя, але вам також слід знати ваші права та обов'язки, визначені законом.

Пам'ятайте, що повага до недоторканності приватного життя – це основне право, яке має захищатися законом, зокрема законодавством про захист персональних даних, і тому варто уточнити ваш юридичний статус.

Рекомендації користувачам

1. Пам'ятайте, що Інтернет – не безпечна мережа. Однак існують і розробляються різні засоби, що дозволяють підвищити захист ваших даних. Тому використовуйте всі доступні засоби для захисту ваших даних та ліній зв'язку, як, наприклад, легальне доступні засоби шифрування для конфіденційної електронної пошти, так і коди доступу до вашого власного персонального комп'ютера. Наприклад, використовуйте паролі і регулярно змінюйте їх.

2. Пам'ятайте, що будь-яка ваша транзакція, будь-яке відвідування сайту залишає в Інтернет сліди. Подібні “електронні сліди” можуть бути використані без вашого відому, для створення профілю про вас і ваших інтересів. Якщо ви не бажаєте такого збору інформації, то варто використовувати новітні технічні досягнення, що дозволяють проінформувати вас про будь-який випадок можливості “слідів”, і відмовитися від подальших дій. Також ви можете подати інформаційний запит про методи забезпечення недоторканності приватного життя, наданих різними програмами і сайтами, і віддати перевагу тим із них, які реєструють мінімум даних про користувача або можуть бути доступні анонімно.

3. Найкращий спосіб забезпечення недоторканності приватного життя – це анонімний доступ і анонімне використання послуг, анонімні засоби здійснення платежів. Там де це можливо, з'ясовуйте наявність технічних засобів забезпечення анонімності. Наприклад, при використанні Інтернет-кіосків чи платіжних карт.

4. Повна анонімність не завжди можлива через законодавчі обмеження. У такому випадку, якщо це дозволено законом, ви можете використовувати псевдонім, що дозволить знати ваші персональні дані тільки постачальникові послуг Інтернет.

5. Повідомляйте вашому постачальникові послуг Інтернет чи будь-кому тільки ті дані, які необхідні для виконання певних дій, про які ви поінформовані. Особлива обережність необхідна при використанні кредитних карток і номерів рахунків, які в Інтернет можуть легко стати об'єктом зловживань.

6. Пам'ятайте, що ваша адреса електронної пошти є інформацією персонального змісту і сторонні особи можуть її використовувати, наприклад, для включення в довідники чи списки користувачів. Не соромтеся запитувати про призначення такого довідника. При бажанні ви можете зажадати виключення даних про себе з подібних довідників і списків.

7. З обережністю ставтеся до сайтів, де у вас просять персональні дані більш, ніж це потрібно для доступу чи здійснення транзакції, чи де не говорять, для чого такі дані необхідні.

8. Пам'ятайте, що ви несете відповідальність перед законом за обробку даних, наприклад, якщо ви незаконно завантажили чи вивантажили дані. Усі ці дії можуть бути відстежені навіть при використанні вами псевдоніма.

9. Не розсилайте електронні поштові повідомлення зловмисного змісту. Це може призвести до переслідування згідно з законом.

10. Ваш постачальник послуг Інтернет несе відповідальність за правильне використання персональних даних. Запитайте вашого постачальника послуг Інтернет про те, як, з якою метою і які дані про вас він накопичує, обробляє і зберігає. Періодично відновлюйте такий запит. Наполягайте на зміні постачальника ваших даних, якщо вони неправильні, чи на видаленні, якщо вони надлишкові, прострочені чи більше не вимагаються. Вимагайте, щоб постачальник сповістив про таку модифікацію всі сторони, яким ваші персональні дані передавались. Закони про захист даних, відповідно до статті 5 Конвенції РЄ № 108 від 28.01.1981 р., повинні передбачати

відповідальність за точність і актуальність даних з боку особи, що здійснює їх обробку.

11. Якщо вас не влаштовує те, як ваш постачальник послуг Інтернет накопичує, використовує, зберігає і поширює дані, і при цьому він нічого не змінює, задумайтеся про зміну постачальника послуг. Якщо ви вважаєте, що постачальник не забезпечує захист персональних даних, ви можете поінформувати компетентні органи або розпочати передбачені законом дії.

12. Намагайтеся бути в курсі ризиків недоторканності приватного життя та безпеки в Інтернет і методів зниження таких ризиків.

13. Відправляючи персональні дані в іншу країну ви повинні врахувати, що там вони можуть виявитися менш захищеними. У випадку, якщо йдеться тільки про ваші персональні дані, ви маєте право приймати будь-яке рішення. Однак, якщо ви передаєте не власні персональні дані в іншу країну, вам слід подати запит до, наприклад, компетентних органів, які відповідальні за захист даних у вашій країні, про те, чи припустима така передача. Закони багатьох європейських держав забороняють передачу даних у країни, де не забезпечений адекватний чи еквівалентний рівень захисту. Однак допускаються винятки, зокрема, якщо суб'єкт даних дозволив передачу його даних у таку країну.

Вам варто вимагати від приймаючої сторони вжити заходів, необхідних для забезпечення захисту персональних даних. Ці заходи захисту можуть бути розроблені і/чи представлені в контракті на транскордонну передачу даних.

Рекомендації постачальникам послуг Інтернет

1. Використовуйте відповідні процедури і доступні технології, переважно сертифіковані, для забезпечення недоторканності приватного життя особистості (навіть якщо вони не є користувачами Інтернет), особливо шляхом забезпечення цілісності і конфіденційності поряд із забезпеченням фізичної і логічної безпеки мережі і послуг, наданих у мережі.

2. Попередньо інформуйте користувачів при підписці на послуги чи початком обслуговування про ризики недоторканності приватного життя при використанні Інтернет. Подібні ризики можуть бути пов'язані з порушенням цілісності даних, конфіденційності, безпеки чи мережі зі схованим та нагромадженим збором персональних даних.

3. Інформуйте користувача про технічні засоби, що він/вона можуть використовувати на законній підставі для зниження ризику порушення безпеки даних і передачі, наприклад про дозволені засоби шифрування і цифрового підпису. Пропонуйте подібні технічні засоби на комерційній основі, не зловживаючи цінами.

4. Перед підпискою користувачів і наданням доступу до Інтернет інформуйте їх про можливість анонімного доступу до мережі з анонімною оплатою послуг (наприклад, карти доступу). Через законодавчі обмеження повна анонімність не завжди може бути можлива. У такому випадку, за умови, що закон дозволяє, надавайте можливість користувачеві використовувати псевдоніми. Інформуйте користувачів про програмні засоби анонімного пошуку і перегляду інформації в Інтернет. Проектуйте свою систему таким чином, щоб уникнути чи мінімізувати використання персональних даних.

5. Не читайте, не змінюйте чи не видаляйте повідомлення, передані іншим особам.

6. Не допускайте ніякого втручання у зміст переданих даних, якщо тільки це не передбачено законом і не здійснюється державними органами.

7. Накопичуйте, обробляйте і зберігайте персональні дані користувачів тільки тоді, коли це необхідно для ясних, точно визначених і законних цілей.

8. Не передавайте персональні дані, якщо така передача не підкріплена законодавчо. В цілому закони про захист даних дозволяють передачу третім особам за певних умов, зокрема про спеціальні категорії даних і про трафік, у випадку якщо особа, якої вони стосуються, дала чітку згоду; про інші дані, там, де їх передача необхідна для реалізації законних цілей, чи де особа, якої стосуються дані, була поінформована і не заперечує.

9. Не зберігайте персональні дані довше, ніж це необхідно для цілей обробки. Наприклад, не зберігайте дані про рахунки довше, ніж це потрібно за законом.

10. Не використовуйте персональні дані для власної рекламної чи маркетингової діяльнос-

ті, якщо поінформований про ваші наміри користувач заперечує проти цього чи якщо у випадку обробки переданих чи спеціальних категорій даних, він/вона не дав чіткої згоди.

11. Ви відповідаєте за належне використання персональних даних. На вашій стартовій сторінці подавайте чітку інформацію про вашу політику в частині забезпечення недоторканності приватного життя. Ця інформація повинна мати посилання на детальне роз'яснення такої політики. Перш ніж користувач почне користуватися вашими послугами, коли він/вона відвідає ваш сайт чи при будь-якому його/її запиті, поінформуйте його/її про те, хто ви, які персональні дані ви накопичуєте, обробляєте і зберігаєте, як ви це робите, з якою метою і як довго ви їх зберігаєте. Якщо необхідно, подайте запит щодо згоди користувача. При запиті користувача негайно виправляйте його неправильні дані і видаляйте їх, якщо вони надлишкові, прострочені чи більше не вимагаються, і припиняйте їх обробку за вимогою користувача. Повідомляйте третю сторону, з якою ви взаємодієте, про будь-яку модифікації. Уникайте прихованого збору персональних даних.

12. Інформація, надана користувачеві, повинна бути точною та актуальною.

13. Ретельно подумайте перед опублікуванням персональних даних на вашому сайті. Подібна публікація може порушити недоторканність приватного життя інших людей і, крім того, може бути заборонена законом.

14. Перед передачею даних в іншу країну подайте запит до, наприклад, компетентних органів вашої країни про те, чи дозволена така передача. Вам слід просити приймаючу сторону вжити необхідних заходів захисту персональних даних.

Пояснення і засоби правового захисту

1. Там, де в тексті використовується термін “постачальник послуг Інтернет”, усе сказане стосується й інших учасників Інтернет, таких як надавачі доступу, контент-провайдери, постачальники мережних послуг, розроблювані програмних засобів навігації, оператори електронних оголошень і т. ін.

2. Важливим є гарантії того, що ваші права поважаються. Механізми відповідних дій, які пропонуються групами користувачів Інтернет, асоціаціями постачальників послуг Інтернет, органами влади, відповідальними за захист даних, чи іншими органами, які є надзвичайно важливими гарантіями виконання даних рекомендацій.

Встановіть контакт зі згаданими організаціями й органами у випадку, якщо необхідні пояснення і засоби правового захисту.

Комітет міністрів РЄ – //www.coe.fr/cm

~~~~~ * * * ~~~~~

До відома читачів

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ !

Науково-дослідний центр правової інформатики Академії правових наук України (НДЦПІ АПрН України) разом з апаратом Верховної Ради України, Верховним Судом України, МВС України та іншими органами державної влади і місцевого самоврядування здійснює планові науково-дослідні роботи та розробки за господарськими договорами й зовнішньоекономічними контрактами правових проблем щодо сфери інформації, інформатики та інформатизації, які спрямовані на побудову в Україні е-середовища.

За результатами робіт за 2001 – 2007 роки НДЦПІ АПрН України на базі аналізу й узагальнень, систематизації міжнародної та вітчизняної практики, оцінки тенденцій, що намітилися, розробив та видав ряд матеріалів, які мають теоретичне та практичне значення у зв'язку з проблемами нормативного упорядкування інформаційних відносин щодо інформаційної, економічної, фінансової, банківської, технологічної, освітянської, культурної, виробничої, правоохоронної та іншої діяльності.

Результати досліджень будуть корисними для студентів, аспірантів навчальних закладів при вивченні проблем у галузі інформаційного права, а також при розробці науково-практичних посібників та рекомендацій щодо боротьби з комп'ютерними правопорушеннями в умовах просування країни до інформаційного суспільства.

Перелік основних результатів науково-дослідної роботи та видань НДЦПІ АПрН України

№ з/п	Назва, автор (колектив авторів), видання	Проблематика дослідження	Тип видання
Видання 2002 – 2003 років			
1	Інформатизація, право, управління: організаційно-правові питання / Р. Калюжний, О. Крупчан, В. Гавловський, М. Гуцалюк, В. Цимбалюк, М. Швець; За ред. М. Швеця, О. Крупчана. – К.: АПрН України, 2002.	Про інтегровану систему інформаційно-аналітичного забезпечення	Монографія, 191 с.
2	Інформаційне суспільство. Дефініції... / В. Брижко, В. Цимбалюк та ін.; За ред. М. Швеця та Р. Калюжного. – К.: “Інтеграл”, 2002.	Щодо термінів та понять у інформаційній сфері	Словник, 220 с.
3	Правова інформатика / М. Швець, В. Брижко, Р. Калюжний, Ю. Клімашевська, Л. Задорожня та ін.; За ред. М. Швеця та Р. Калюжного. – К.: ІВА, 2003.	Про системну інформатизацію законотворчої, правоохоронної, судочинної діяльності	Монографія, 168 с.
4	Вступ до інформаційної культури та інформаційного права / В. Цимбалюк, В. Брижко, Р. Калюжний, М. Швець та ін. – К.: ІВА, 2003.	Щодо теорії інформаційної культури	Монографія, 240 с.
5	Правовий механізм захисту персональних даних / В. Брижко; За ред. М. Швеця та Р. Калюжного. – К.: Парлам. вид-во, 2003.	Про упорядкування відносин у сфері персональних даних	Монографія, 124 с.

6	<i>Інформаційно-пошукова система “Законодавство”</i> : Посібник. – К.: НДЦПІ АПрН України, 2003. – 103 с.	База даних на CD-ROM (понад 210 тис. документів)	
7	<i>Інформаційно-пошукова система “Термінологія законодавства”</i> : Посібник. – К.: НДЦПІ АПрН України, 2003. – 25 с.	База даних на CD-ROM (понад 36 тис. термінів)	
8	<i>Автоматизоване робоче місце “Кримінологіа-аналітика”</i> : Посібник. – К.: НДЦПІ АПрН України, 2003. – 25 с.	База даних на CD-ROM	
9	<i>Пошукова система “Дисертаційні дослідження”</i> . – К.: НДЦПІ АПрН України, 2003.	База даних на CD-ROM	
Видання 2004 року			
10	<i>Тезаурус EUROVOC: автоматизована інформаційно-аналітична система порівняння законодавства України із законодавством країн ЄС</i> ; За ред. академіка НАН України В. Тація та академіка АПН України В. Зайчука. – К.: Парлам. вид-во, 2004.	Українська версія багатомовного тезауруса EUROVOC Європейського парламенту, що визнаний міжнародним стандартом	Посібник, 383 с.
11	<i>Системна інформатизація законотворчої та правоохоронної діяльності</i> ; Під науковим керівництвом та редакцією В. Дурдинця та В. Зайчука. – К.: Парлам. вид-во, 2004.	Про запровадження інформаційних систем і технологій	Монографія, 520 с.
12	<i>Системна інформатизація виборчих і референдумних процесів в Україні</i> / В. Фурашев, М. Коваль, С. Маглюй. – К.: Парлам. вид-во, 2004.	Про запровадження інформаційних систем і технологій	Монографія, 608 с.
13	<i>Основи інформаційного права України</i> / В. Цимбалюк, В. Гавловський та ін.; За ред. М. Швеця, Р. Калюжного. – К.: Знання, 2004.	Щодо проблем інформаційного права	Навчальний посібник, 274 с.
Видання 2005 року			
14	<i>Правова інформатика</i> / М. Швець, В. Брижко, Л. Задорожня, Ю. Клімашевська, В. Фурашев, В. Хановський, В. Цимбалюк та ін. – У 2-х т. – К.: Парлам. вид-во, 2005. – Т. 1.	Про системну інформатизацію законотворчої, правоохоронної, судочинної діяльності	Підручник, 416 с.
15	<i>Електронне інформаційне суспільство України: погляд у сьогодення і майбутнє</i> / В. Фурашев, Д. Ланде, О. Григор’єв, О. Фурашев. – К.: “Інжиніринг” 2005.	Про питання побудови і розвитку електронного інформаційного суспільства в Україні	Монографія, 164 с.
16	<i>Питання вдосконалення законодавства України у сфері інформації та інформатизації</i> / Л. Задорожня, М. Коваль, В. Брижко; За ред. члена-кореспондента АПрН України М.Я. Швеця. – К.: “Футарі-Прінт”, 2005.	Щодо аналізу та гармонізації законодавства України із законодавством ЄС	Додаток до журналу “Правова інформатика”, 31 с.

17	Комплексне порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України законодавству Європейського Союзу у сфері захисту персональних даних / М. Швець, В. Брижко, В. Цимбалюк, М. Гуцалюк, Б. Раціборинський. – К.: НДЦПІ АПрН України, 2005.	Про концептуальні, правові, організаційні підходи до створення єдиної системи захисту персональних даних в Україні	Звіт про науково-дослідну роботу, 509 с.
18	Інформаційне право та правова інформатика у сфері захисту персональних даних / В. Брижко, М. Гуцалюк, В. Цимбалюк, М. Швець; За ред. д.е.н., професора, члена-кореспондента Академії правових наук України М. Швеця. – К.: НДЦПІ АПрН України, 2005.	Про стан законодавства щодо захисту персональних даних у країнах ЄС та питання вирішення зазначеної проблеми в Україні	Монографія, 451 с.
Видання 2006 року			
19	Становлення правової інформатики в Україні: до 35-річчя інформаційної служби ОВС України та 5-ої річниці з дня створення Науково-дослідного центру правової інформатики Академії правових наук України. – К.: НДЦПІ АПрН України, 2006 //www.bod.kiev.ua	Щодо результатів досліджень, впроваджених проектів, періодичних публікацій та видань (бібліотек) на CD-ROM	Буклет, 8 с.
20	Бібліотека баз даних і знань у галузі держави і права. – К.: НДЦПІ АПрН України, 2006.	База даних на CD-ROM	
21	Тезаурус “Судова практика”. – К.: НДЦПІ АПрН України, 2006.	База даних на CD-ROM	
22	е-майбутнє та інформаційне право /В. Брижко, В. Цимбалюк, М. Швець, Ю. Базанов; За ред. д.е.н., професора, члена-кореспондента АПрН України М. Швеця. – 2-е вид., доп. – К.: НДЦПІ АПрН України, 2006 //www.bod.kiev.ua.	Про стан і перспективи державної інформаційної політики та системної інформатизації	Наукове видання, 234 с.
23	Програмно-апаратний комплекс інформаційної підтримки прийняття рішень / Ланде Д.В., Фурашев В.М., Григор’єв О.М. – К.: “Інжиніринг”, 2006.	Про теоретичні та практичні питання побудови е-суспільства в Україні	Науково-методичний посібник, 48 с.
24	Системна інформатизація законотворчої та правоохоронної діяльності / Керів. авт. кол. Швець М.Я.; За ред. В. Дурдинця, О. Зайчука, В. Тація. – К.: “Навчальна книга”, 2005.	Про побудову, впровадження та використання інформаційних систем і технологій	Наукове видання, 639 с.
25	Нормативно-правові засади системної інформатизації інформаційно-аналітичного забезпечення здійснення процедур виборчих і референдумних процесів / В.М. Фурашев. – К.: НДЦПІ АПрН України, 2006.	Щодо створення нормативно-правових засад для інформаційно-аналітичних систем і технологій щодо проведення виборів і референдумів	Монографія, 144 с.

26	<p>Системна інформатизація правоохоронної діяльності. – У 2-х кн.; За ред. В. Дурдинця та М. Швеця // Упорядники: М.Швець, В. Брижко, Б. Романюк, В. Цимбалюк. – К.: НДЦПІ АПрН України, 2006.</p> <p><i>Інформаційне забезпечення та переклад:</i>
Ю. Базанов, В. Гавловський, О. Гладківська, М. Гуцалюк, Т. Шиманська, О. Лебединська, С. Антоненко, С. Швець, Віра Брижко, Л. Хоровицька, А. Мельник, Д. Юзова</p>	<p><i>Книга 1</i> – про стан та напрями розвитку інформатизації у ОВС України
<i>Книга 2</i> – переклади стандартів Ради Європи та Європейського Союзу у зв’язку з автоматизованою обробкою та захисту даних</p>	<p>Монографія,
кн.1 - 290 с.
кн.2 - 509 с.</p>
Видання 2007 року			
27	Правова інформатика. – 2-е вид. доп. та перероб; За редакцією В. Дурдинця, Є. Моїсеєва та М. Швеця. – К.: ТОВ “ПанТот”, 2007 р. <i>Авторський колектив:</i> М. Швець, В. Брижко, В. Фурашев, Б. Раціборинський, М. Целуйко, В. Цимбалюк, Г. Серета, І. Рогатюк, О. Уманський, Ю. Клімашевська, В. Хахановський, Л. Задорюжніа	Щодо побудови, впровадження та використання інформаційних систем і технологій у законотворчій, правозастосовній, правоохоронній та правоосвітній діяльності	<p>Підручник,
524 с.</p>
28	<p>В.М. Брижко, М.Я. Швець, В.С. Цимбалюк.
е-боротьба в інформаційних війнах та інформаційне право; За ред. члена-кореспондента АПрН України, доктора економічних наук, професора М. Швеця. – К.: НДЦПІ АПрН України, 2007 р.</p>	Щодо застосування інформаційної зброї в інформаційних війнах, захисту інформаційних ресурсів, кодифікації інформаційного законодавства	<p>Монографія,
234 с.</p>

Якщо Вас, шановні читачі, зацікавило те або інше видання, звертайтеся за адресою:

**01032, м. Київ, вул. Саксаганського, 110-В,
Науково-дослідний центр правової інформатики
Академії правових наук України.**

Тел.: 234-94-56; тел./факс: 234-55-60

e-mail: bib_rada@i.kiev.ua

~~~~~ * * * ~~~~~

Від заступника головного редактора журналу “Правова інформатика”

До редакції звернувся М. Долотов, аспірант кафедри міжнародного приватного та митного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, автор статті “Зворотне захоплення доменних імен та українське законодавство”, опублікованій у журналі “Правова інформатика”. – № 3(15)/2007. – С. 61-70. Автор зазначив, що у матеріалах статті було допущені помилки та запропонував опублікувати його зауваження наступного змісту:

«У статті М. Долотова «Зворотне захоплення доменних імен та українське законодавство», опублікованій у №3(15)/2007 «Правова інформатика» (стор. 61-70), через технічні причини редакцією журналу було допущено ряд помилок. В даному матеріалі містяться виправлення допущених помилок.

Замість терміну «торгова марка» слід читати «торговельна марка». У відповідних випадках де зустрічаються зазначені слова у родовому відмінку читати: «веб-сайту», «інтернет-ресурсу», «терміну», «знаку».

У третьому реченні восьмого абзацу на стор. 65 посилання здійснюється на абз. 12 ч. 1 ст. 1 відповідного закону. У шостому реченні першого абзацу на стор. 66 посилання здійснюється на абз. 15 ст. 1 відповідного закону. У абз. 2 на стор. 67 посилання здійснюється на абзаци 2, 5 та 7 п. 6 ст. 16 відповідного закону. У другій частині першого речення п'ятого абзацу на стор. 69 посилання здійснюється на абз. 7 п. 6 ст. 16 відповідного закону.

У абз. 8 на стор. 65 пропущено введення скороченої умовної назви документу -Закон «Про телекомунікації». У абз. 4 на стор. 69 замість «Закон про захист торгових марок» читати «закон про захист торговельних марок» (автор в даному випадку не вказував на конкретний вже існуючий правовий документ). У першому реченні п'ятого абзацу на стор. 69 мова йде про абзаци п.6 ст. 16 відповідного закону.

Абзац четвертий на стор. 65 слід читати: «Щоб не плутати ЗЗДІ у його вузькому та широкому значенні у подальшому дана абревіатура буде застосовуватись тільки щодо відповідного явища у його вузькому значенні, щодо його широкого значення - буде застосовуватись термін «зворотне захоплення доменного імені» безвідносно до Правил та Політики.» Відповідно, починаючи з сьомого абзацу на стор. 65 та до кінця статті замість ЗЗДІ слід читати «зворотне захоплення доменного імені», розуміючи під даним терміном вказане широке значення описаного явища.

У списку використаної літератури під вказівкою джерела «<http://zakon.rada.gov.ua>» розуміється сайт Верховної Ради України як електронної бази правових документів».

На зауваження автора маємо зазначити наступне.

1. Щодо гносеології та лінгвістики термінів “торгова марка” та “торговельна марка”.

У робочих матеріалах статті автор використовує термін “торговельна марка” та заперечує проти його зміни редакцією журналу на термін “торгова марка”.

Дійсно, у статті 492 Цивільного кодексу України надається визначення поняття “торговельна марка” як будь-яке позначення яке придатне для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються).

Проте, з точки зору лінгвістики та законів формальної логіки поняття “торговельна марка” визначає **знак** щодо торговельної діяльності (а не **знак** щодо **товару**). Під цією діяльністю розуміється ні що інше як процеси щодо роздрібною та оптовою торгівлі (див., наприклад, Закон України від 23.03.1996 р. № 98-96-ВР). Іншими слова термін “торговельна марка” визначає **процес** (послідовність ряду дій) щодо торгівлі (який споживача зовсім не цікавить), а не відповідний товар з його **тавром** або **клеймом** (знаком або маркою), що є свідченням відмінності конкретного товару від інших товарів. За лінгвістикою поняття “торговельна” та “торгова” одного коріння, близькі

за звучанням але різні за граматичним походженням та їх змістом. У логіки подібне ототоження має назву **помилка паронимії**.

Термін “торгова марка” визначає об’єкт інтелектуальної власності (складовою частиною якої є, зокрема, авторське право), товарний знак, знак для товарів та послуг, зареєстрований в установленому законодавством порядку. Зазначене тавро (тобто “торгова марка”) для споживача є свідомством про якість, особливості товару та може не тільки додавати товару додаткову вартість але й мати самостійну, нерідко значну вартість (див. //“Правова інформатика”. – № 4 (12)/2006). – С. 61).

Виходячи з того, що (як пише автор) “*практичними завданнями*” дослідження є “*вдосконалення законодавства України щодо захисту прав на об’єкти інтелектуальної власності*” (див. – С. 62 зазначеного журналу), слід використовувати терміни, які визначаються у сфері інтелектуальної власності міжнародними стандартами Всесвітньої організації інтелектуальної власності (1961 р.), початком яких є Парижська конвенція з промислової власності (1883 р.), Бернська конвенція з авторських прав (1886 р.) та Ницька угода про міжнародну класифікацію товарів та послуг (1957 р.) у рамках Парижської конвенції. Але першими актами у зазначеній сфері були “Статус про монополії” Френсіса Бекона (1623 р.) та “Статус королеви Анни” (1709 р.), які визначали на той час промислову власність та авторське право як “духовна власність”, що передбачало охорону новачів та товарів, а не охорону процесів їх створення, збереження, складування, переміщення, розміщення, пропонування тощо.

Для аргументації своєї точки зору рекомендуємо автору посилатися на конкретні статті відповідних нормативно-правових актів, що у зауваженнях відсутні. Також до термінів слід підходити з наукових позицій врахування світового досвіду, обережності щодо “винахідництва” у цій сфері та тлумачення їх з точки зору здорового глузду, формальної логіки, діалектики та лінгвістики. Слід завжди пам’ятати, що “юрист” та “учений-юрист” – це не одне й теж. У останніх повинно значно більше боліти те місце, яке зветься совістю.

2. Щодо «*виправлення (автором – від ред.) допущених (редакцією – від ред.) помилок*» стосовно номерів абзаців та статей відповідних законів рекомендуємо автору більш ретельно рахувати та визначати вказане.

3. Щодо зауваження «*Абзац четвертий на стор. 65 слід читати: «Щоб не плутати ЗЗДІ...»*» зазначаємо, що цей абзац викладений у журналі так, як його надав до редакції сам автор.

До речі, якщо раніше по тексту аббревіатура визначена (див. – С. 62 зазначеного журналу щодо ЗЗДІ), то не слід у наступному її розшифровувати. У цьому є логічність оформлення у викладенні матеріалу, якої потребує будь-яка наукова праця.

Редакція журналу постійно звертається до авторів про те, що при створенні та оформленні наукових статей слід виконувати вимоги, встановлених Постановою президії ВАК України від 15.01.2003 р. № 7-05/1 “*Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України*”.

Зазначені вимоги, зокрема щодо наявності у статті структурних елементів, підкреслення наукової новизни та її обґрунтованість, приведення конкретних висновків з відповідного дослідження, свідчать про здатність до аналізу та узагальнень, про чіткість та дисципліну думки (тобто відсутність хаосу у голові), сприяють більшому розумінню того, яку задачу вирішив та яких конкретно результатів у науковому пошуку добився дослідник. Справжній вчений не “відкривач”, не “письменник”, а – “зрозумітель”. В цьому ознака призначення та таланту наукового узагальнення.

При цьому висловлювати свої уявлення бажано короткими фразами, логічно-последовно та просто, щоб особа, яка читає, зрозуміла про що мова, навіть тоді, коли бажання до цього не має. Кому потрібні роботи, що викладені з натяком на академічний стиль, яких ніхто не читає? Хоча Д.Дідро зауважив: “*Книги над которими зеваєшь, не вредят никому*”.

В. Брижко,

заслужений винахідник республіки (1987 р.), лауреат Премії НТТМ-86,
кандидат юридичних наук (Ph.D).

~~~~~ * * * ~~~~~

Про редакційну колегію:

Голова редакційної колегії – **М.Я. ШВЕЦЬ**, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент АПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, лауреат Премії ім. Яр. Мудрого; *заступник голови* – **В.М. БРИЖКО**, кандидат юридичних наук (Doctor of Philosophy), старший науковий співробітник, заслужений винахідник республіки, лауреат Премії ім. Яр. Мудрого;

Науковці з юридичних наук: **В.Д. ГАВЛОВСЬКИЙ**, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, лауреат Премії ім. Яр. Мудрого; **А.П. ЗАКАЛЮК**, доктор юридичних наук, професор, академік АПрН України, заслужений діяч науки і техніки України; **Р.А. КАЛЮЖНИЙ**, доктор юридичних наук, професор, лауреат Премії ім. Яр. Мудрого; **О.Л. КОПИЛЕНКО**, доктор юридичних наук, професор, академік АПрН України; **В.В. КОСТИЦЬКИЙ**, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент АПрН України, заслужений юрист України; **О.Д. КРУПЧАН**, кандидат юридичних наук, член-кореспондент АПрН України; **О.П. ОРЛЮК**, доктор юридичних наук, доцент; **О.В. ПЕТРИШИН**, доктор юридичних наук, професор, академік АПрН України; **М.Я. СЕГАЙ**, доктор юридичних наук, професор, академік АПрН України; **В.М. СЕЛІВАНОВ**, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент АПрН України; **В.П. ТИХИЙ**, доктор юридичних наук, професор, академік АПрН України; **В.Г. ХАХАНОВСЬКИЙ**, кандидат юридичних наук, доцент; **В.С. ЦИМБАЛЮК**, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, лауреат Премії ім. Яр. Мудрого;

Науковці з економічних наук: **С.М. БЕЗРУТЧЕНКО**, кандидат економічних наук; **І.Б. ЖИЛЯЄВ**, кандидат економічних наук; **Л.М. ЗАДОРОЖНЯ**, кандидат економічних наук, доцент, заслужений економіст України; **Б.Л. РАЦБОРИНСЬКИЙ**, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник;

Науковці з технічних та математичних наук: **О.А. БАРАНОВ**, кандидат технічних наук, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки; **О.В. ГЛАДКІВСЬКА**, кандидат фізико-математичних наук; **І.О. ЗДЗЕБА**, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, лауреат Премії ім. Яр. Мудрого; **І.В. СЕРГІЄНКО**, доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАН України.

- ✓ Редакційна колегія не завжди поділяє погляди авторів публікацій.
- ✓ Листування з читачами – тільки на сторінках журналу.
- ✓ Статті видаються в авторській редакції.
- ✓ Якщо кількість матеріалу однієї статті перевищує 10 стор., редакція залишає за собою право скорочення матеріалу.
- ✓ Автор безкоштовно отримує 1 прим. номера журналу, в якому надрукована його стаття. В разі додаткової потреби примірників необхідно за свій рахунок замовити в редакції їх певну кількість.

=====

Адреса редакції: 01032, м. Київ-32, вул. Саксаганського, 110-В.

Тел.: 234-94-56, 246-48-58; тел./факс: 234-55-60; e-mail: bib_rada@i.kiev.ua.

Розрахунковий рахунок: № 35224002002155, банк: УДК у м. Києві,
МФО 820019, код ЄДРПОУ 25959933.

Свідоцтво про державну реєстрацію журналу: серія КВ № 8254 від 22.12.2003 р., видане Державним комітетом телебачення і радіомовлення України.

Виготовлено з оригінал-макета НДЦПІ АПрН України в друкарні ТОВ “ПанТот”

01103, м. Київ, бул. Др. Народів, 28; тел. 239-10-49; e-mail: poligraf@ndei.kiev.ua

=====

ШАНОВНІ ДРУЗІ !

Журнал “Правова інформатика” видається у двох варіантах – паперовому та електронному.

Паперовий варіант тиражується в обмеженому обсязі.

Телефон для довідок: **234-94-56.**

Для ознайомлення зі скороченим змістом матеріалів пропонуємо відвідати сайт Науково-дослідного центру правової інформатики Академії правових наук України: www.bod.kiev.ua або безпосередньо – електронну версію журналу: www.bod.kiev.ua/jurnal.

Електронний варіант на CD-ROM, крім повного змісту журналу, містить інформаційно-пошукову систему “Законодавство” з базами даних:

- БД “Законодавство України” – понад 210 тис. документів;
- БД “Термінологія законодавства України” – понад 36 тис. термінів;
- БД “Законопроекти” – понад 19400 документів;
- БД “Судова практика” – понад 9300 документів;
- БД “Міжнародні документи” – понад 12 тис. документів;
- БД “Київ” – понад 13700 документів;
- БД “Крим” – понад 15900 документів;
- Міжнародний багатомовний тезаурус ЄС “EUROVOC”;
- Інформація про дослідження з проблем держави і права.

Тираж електронного видання: 5000 прим.

Замовити передплату на електронний варіант журналу “Правова інформатика” та вказані бази даних можна за телефоном: 234-55-60.

Для передплатників журналу встановлення та обслуговування баз даних здійснюється з активованим щоденним поновленням по e-mail або FTP – за пільговими цінами.